

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta. Esityksen tarkoituksena on yksinkertaistaa ja keventää yksityismetsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaatiota sekä tehostaa sen toimintaa ja johtamisjärjestelmää. Nykyiset Metsäkeskus Tapio ja Skogscentralen Skogskultur ehdotetaan yhdistettäväksi Metsätalouden kehittämiskeskus Tapioksi (kehittämiskeskus), joka ensi sijassa toimisi metsätalouden edistämistä palvelevana kehittämis- ja asiantuntijaorganisaationa. Aluetason valvonta- ja edistämistehtävistä huolehtisivat nykyisistä metsälautakunnista muodostettavat metsäkeskukset. Kehittämiskeskus ja alueelliset

metsäkeskukset olisivat maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa ja valvonnassa. Koko metsäluonnon hoitoon ja biologiseen monimuotoisuuteen liittyvät näkökohdat korostuisivat nykyisestään organisaation tehtävissä. Esitys on laadittu siten, että metsäkeskukset ja kehittämiskeskus voisivat hoitaa myös muita kuin yksityismetsätaloutta koskevia tehtäviä sen mukaan kuin niitä muussa lainsäädännössä niille annettaisiin.

Esitys liittyy vuoden 1996 valtion talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1996.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ .	1	4. Esityksen vaikutukset	7
YLEISPERUSTELUT	3	4.1. Taloudelliset vaikutukset	7
1. Johdanto	3	4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset ..	8
2. Nykytila	3	4.3. Ympäristövaikutukset	8
2.1. Lainsäädäntö ja yksityismetsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatiot	3	5. Asian valmistelu	9
2.2. Nykytilan arviointi	4	6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	9
2.3. Tilanne Ruotsissa	5	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	10
2.4. Tilanne Norjassa	6	1. Lakiehdotuksen perustelut	10
2.5. Tilanne Saksassa	6	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	15
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	6	3. Voimaantulo	16
		LAKIEHDOTUS	16

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Yksityismetsätalous käsittää sen metsätalouden, jota harjoittavat yksityiset metsänomistajat sekä yhtiöt, kunnat, seurakunnat ja muut yhteisöt. Tämän metsätaloudenharjoittajaryhmän omistuksessa on metsämaata 15,3 milj. hehtaaria eli 75 % koko metsämaan alasta. Puuston määrästä ja kasvusta sekä teollisuuden käyttöön hakatusta puusta on sanotun omistajaryhmän osuus vielä korkeampi. Tämän muun kuin valtion omistaman metsän käyttöä on toisaalta säädelty lähinnä yksityismetsälailla (412/67), toisaalta sen hoitoa ja käyttöä on tuettu valtion rahoituksella metsänparannustoissa, metsäsuunnittelussa sekä neuvonnalla, koulutuksella ja tiedotuksella. Valtion tukitoimenpiteet on kohdistettu etupäässä yksityisiin metsänomistajiin.

Yksityismetsätalouden edistämisen ja valvontatehtävät on 1920-luvulta lähtien annettu ns. välilliseen valtionhallintoon luettaville elimille, joiden nimet ovat muuttuneet keskusmetsäseuroista ja metsänhoitolautakunnista nykyisiksi metsäkeskuksiksi ja metsälautakunniksi. Näiden metsäorganisaatioiden toiminnan kohteena olevan metsäomaisuuden hoidolla ja käytöllä on keskeinen merkitys maan taloudelle ja luonnolle.

Puuntuotannon lisäämiseen tähänneiden toimenpiteiden tuloksena metsien kasvu ylittää nyt selvästi niiden käytön. Metsävarojen kasvu näyttää edelleen jatkuvan. Suomessa ja muissa Pohjoismaissa harjoitettu metsätalous on toteuttanut kestävä kehityksen periaatetta. Kansainvälinen metsäyhteistyö ja jatkuvasti laajentunut tietopohja metsätalouden ekologisesta kestävydestä ovat kuitenkin vaikuttaneet metsäpolitiikkamme tavoitteisiin.

Metsäpolitiikan tavoitteenasettelussa tukeudutaan maamme eri kansainvälisissä yhteyksissä, muun muassa Yhdistyneiden Kansakuntien ympäristö- ja kehityskonferenssissa 1992 ja Euroopan metsäministerikonferenssissa 1993, määrittelemään kannanottoihin. Nyt pyritään aikaisempaa korostetummin metsien hoidon ja käytön edistämiseen siten, että samalla huolehditaan koko metsäluonnon hoidosta ja biologisesta monimuotoisuudesta. Valtion rahoittamien ja julkisista tehtävistä huolehtivien metsätalouden organisaatioiden toimintojen tulee olla yhdensuuntaisia mainittujen päämäärien

kanssa. Edellä mainitut metsien talouskäyttöön ja metsäluontoon liittyvät näkökohdat on tarkoitettu ottaa huomioon yksityismetsätalouden valvonta- ja edistämisen organisaatioita uudistettaessa.

Yksityismetsätalouden organisaatioiden kehittämiseen vaikuttavat myös yleiset julkisen hallinnon kehittämis- ja supistamistavoitteet. Esityksellä on tarkoitus jatkaa vuosina 1987 ja 1991 toteutettuja metsälainsäädännön ja -organisaatioiden muutoksia, joilla selkeytettiin yksityismetsätalouden hallintoa. Tässä esityksessä on pyritty ottamaan huomioon organisaatioiden koko tehtäväkenttä ja siinä tapahtuneet muutokset sekä myös valmisteltavana olevaan metsälainsäädäntöön sisältyvät tarkistukset.

Metsätalouden muista aloista poikkeava pitkäjänteisyys on huomioonotettava tekijä metsätalouden hallintoa kehitettäessä. Tällä hetkellä käytettävissä olevat runsaat metsävarat, jotka tekevät mahdolliseksi sekä laajenevan talouskäytön että suojelun tavoitteet, perustuvat paljolti metsäorganisaatioiden toimintaan menneiden vuosikymmenien aikana. Vastaavasti nyt tehtävät organisaatioita ja niiden toimintaa koskevat ratkaisut näkyvät metsissä pitkän ajan kuluessa.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja yksityismetsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaatiot

Yksityismetsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaatioita koskevat säännökset sisältyvät metsäkeskuksista ja metsälautakunnista annettuun lakiin (265/91) ja sen nojalla annettuun samannimiseen asetukseen (299/91). Niiden lisäksi organisaatioille kuuluvista tehtävistä säädetään metsänparannuslaissa (140/87) ja metsänparannusasetuksessa (437/87), yksityismetsälaissa (412/67) ja yksityismetsäasetuksessa (300/91), metsänhoitoyhdistyksistä annetussa laissa (558/50) ja metsänhoitoyhdistyksistä annetussa asetuksessa (422/51). Lisäksi vähäisempiä tehtäviä on annettu lukuisissa muissa säännöksissä.

Yksityismetsätalouteen liittyviä keskushallinnon tehtäviä hoitavat maa- ja metsätalousministeriö sekä sen valvonnan alaisina Metsäkes-

kus Tapio suomenkielisen alueen ja Skogscentralen Skogskultur ruotsinkielisen alueen osalta.

Aluehallintoa varten on 19 metsälautakuntaa, joista kaksi ruotsinkielistä aluetta varten. Metsäkeskukset ohjaavat metsälautakuntien toimintaa ja hoitavat siihen kohdistuvia valvontatehtäviä maa- ja metsätalousministeriön ohjeiden mukaisesti.

Maa- ja metsätalousministeriön tehtäviä ovat yleinen metsäpolitiikan suunnittelu ja johtaminen, säädösvalmistelu, hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnittelu, tärkeimpien metsälakien täytäntöönpanon johto ja valvonta sekä metsäkeskusten toiminnan tulosohtaus. Ministeriön tehtäviin kuuluu myös metsänparannustyöohjelman vahvistaminen, metsänparannustoimintaan ja metsäkeskusten ja metsälautakuntien toimintaan liittyvien määräysten ja ohjeiden antaminen sekä hallintoelinten asettaminen.

Metsäkeskuksille kuuluu yksityismetsätalouden kaikinpuolinen edistäminen ja metsälautakuntien toiminnan ohjaus sekä valvonta ministeriön ohjeiden mukaan. Edistämistoimintaan liittyen metsäkeskukset suorittavat julkaisu- ja tiedotustoimintaa. Viranomaistehtäviä metsäkeskuksilla ei juurikaan ole. Metsäkeskusten asema ja rooli metsälautakuntiin nähden on ollut käytännössä merkittävä.

Metsälautakunnat huolehtivat eri metsälakien noudattamisen valvonnasta ja monipuolisista yksityismetsätalouden edistämistehtävistä, joista tärkeimpiä ovat metsänparannustoiminta ja metsäsuunnittelu. Metsälautakunnat antavat myös metsänomistajille metsänhoitoyhdistysten toimintaa täydentävää ammattiapua.

Metsäkeskuksissa käyttää ylintä päätösvaltaa metsätalouden eri sidosryhmien edustajista koostuva johtokunta. Metsäkeskus Tapiolla on johtokunta, johon kuuluu 13 jäsentä. Jäsenistä yksi on metsäkeskuksen johtaja. Valtioneuvosto määrää johtokunnan muut jäsenet. Johtokunnassa tulee olla kaksi valtion edustajaa. Muista jäsenistä viisi on määrättävä edustavimman metsänomistajien järjestön, kaksi edustavimman metsäteollisuuden järjestön, yksi edustavimman metsätyöntekijöiden järjestön, yksi metsäalan edustavimman toimihenkilöjärjestön ja yksi edustavimman metsäkoneyrittäjien järjestön ehdottamista henkilöistä.

Skogscentralen Skogskulturin johtokunnassa on kahdeksan jäsentä. Jäsenistä yksi on metsäkeskuksen johtaja. Valtioneuvosto määrää johtokunnan muut jäsenet. Jäsenistä yhden

tulee olla valtion edustaja. Muista jäsenistä kolme on määrättävä edustavimman metsänomistajajärjestön, yksi edustavimman metsäteollisuuden järjestön, yksi edustavimman metsätyöntekijöiden järjestön ja yksi metsäalan edustavimman toimihenkilöjärjestön ehdottamista henkilöistä.

Metsäkeskuksen johtokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan niistä jäsenistä, jotka on määrätty edustavimman metsänomistajien järjestön ehdottamista henkilöistä. Tämä seikka yhdessä sen kanssa, että metsänomistajat ovat johtokunnan suurin jäsenryhmä, on antanut heille johtavan aseman johtokunnan työssä. Järjestelyä on pidetty tarkoituksenmukaisena, koska organisaation toiminta kohdistuu ensisijaisesti metsänomistajiin.

Metsälautakunnan ylintä johtoa varten on johtokunta, johon kuuluu kahdeksan jäsentä. Johtokunnan jäsenet määrää maa- ja metsätalousministeriö. Johtokunnassa tulee olla kaksi valtion edustajaa. Muista jäsenistä neljä on määrättävä asianomaisen metsälautakunnan toimintapiirissä toimivien metsänhoitoyhdistysten edustajien kokouksen, yksi edustavimman metsäteollisuuden järjestön ja yksi edustavimman metsätyöntekijöiden järjestön ehdottamista henkilöistä.

Metsälautakunnan johtokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan niistä jäsenistä, jotka on määrätty metsänhoitoyhdistysten edustajien kokouksen ehdottamista henkilöistä. Myös metsälautakunnan johtokunnassa metsänomistajien vahva asema on osoittautunut tarkoituksenmukaiseksi.

Yksityismetsätalouden edistämisorganisaatioiden toimintamenot rahoitetaan noin 90-prosenttisesti valtionavulla.

2.2. Nykytilan arviointi

Yksityismetsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaation voidaan katsoa suoriutuneen tehtävistään hyvin käytettävissä olevilla metsällisillä tunnuksilla. Sen rakenne on kuitenkin muotoutunut nykyisestä poikkeavissa oloissa. Vuosina 1987 ja 1991 tehdyistä organisaatiota koskevista lakimuutoksista huolimatta metsäpoliittinen ja organisatorinen moniportaisuus haittaa edelleen tehokasta toimintaa aiheuttaen myös lisäkustannuksia.

Yksityismetsien valvonnan ja edistämisen tehtäväkentässä on tapahtunut monia muutok-

sia, joilla on heijastusvaikutuksia organisaatioon. Erityisesti asiakaskunnan pitkään jatkunut rakenteellinen muutos ja etenkin 1990-luvulla esiin noussut tarve yhteensovittaa metsätalouden ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset tavoitteet entistä kiinteämmin toisiinsa, on myös aiheuttanut tarvetta tarkistaa organisaation rakennetta. Lisäksi EU-jäsenyys on tuonut mukanaan metsänparannus- ja aluekehityssuunnitelmiin liittyviä uusia tehtäviä.

Organisaation kehittäminen on välttämätöntä 1994 julkisen rahoituksen pienenemisen vuoksi. Metsätalouden edistämiseen ja hallintotehtäviin tarkoitettuja määrärahoja on supistettu jo useamman vuoden aikana ja sama kehitys jatkuu myös vuonna 1996. Valtion vuoden 1996 talousarvioesityksen mukainen yksityismetsätalouden organisaatioiden määräraha on 35 % pienempi kuin vuonna 1992. Metsälautakuntien ja metsäkeskusten henkilöstön kokonaismäärä on viimeisen neljän vuoden aikana supistunut 20 %.

2.3. Tilanne Ruotsissa

Ruotsin metsälainsäädäntöä ja -hallintoa on uudistettu vuonna 1990 asetetun parlamentaarisen metsäpoliittisen komitean tekemien ehdotusten pohjalta. Uudistunut metsäpolitiikka sisältää sekä puuntuotanto- että ympäristötavoitteen, jotka ovat tasavertaisia. Uuden metsänhoitolain ensimmäisen pykälän mukaan "metsä on kansallinen resurssi, jota tulee hoitaa siten, että se antaa kestävästi hyvän tuoton samalla kun sen biologinen monimuotoisuus säilyy. Metsänhoidossa tulee huomioida muut yleiset tavoitteet".

Uusi metsänhoitolaki astui voimaan vuoden 1994 alusta. Tämä laki merkitsee muun muassa luopumista aikaisemmin vallinneesta hyvin yksityiskohtaisesta metsätalouden säätelystä. Samalla se edistää merkittävästi luonnonsuojelua ja ympäristönhoitotähtäkohtien integrointia metsätalouteen. Nämä muutokset ovat heijastuneet suoraan metsätaloutta valvovan ja edistävän organisaation tehtäviin.

Ruotsin lääneittäin toimivat metsänhoitolautakunnat (skogsvårdsstyrelse) luotiin tämän vuosisadan alussa. Skogsstyrelsen perustettiin 1940-luvulla metsäalan keskusvirastoksi, jonka mm. kuului valvoa metsänhoitolautakuntien toimintaa. Nämä organisaatiot olivat osa välillistä julkista hallintoa vuoteen 1981 saakka,

jolloin ne valtiollistettiin. Silloin valtio otti vastikkeen haltuunsa kaikki metsänhoitolautakuntien varat ja kiinteistöt. Metsänhoitolautakunnista ja skogsstyrelsenistä muodostuvasta kokonaisuudesta käytetään nimeä metsänhoito-organisaatio. Yhteensä metsänhoito-organisaation palveluksessa on noin 1300 henkeä.

Metsänhoito-organisaation toimintaa säädelään asetuksella (SFS 1993:1272). Sen mukaan metsänhoito-organisaation on toimittava niin, että valtiovalan päättämät metsäpoliittiset tavoitteet voidaan saavuttaa. Organisaation on toimittava niin, että metsä antaa kestävästi hyvän tuoton. Edelleen asetus antaa organisaatiolle tehtävän toimia sektorivastuullisena biologisen monimuotoisuuden ja vaihtelevan kulttuuriympäristön vaalijana. Metsänhoitolain noudattamisen valvonnan lisäksi metsänhoito-organisaation pitää asetuksen mukaan mm. tiedottaa metsistä ja metsätaloudesta.

Skogsstyrelsen johtaa ja yhteensovittaa metsäpolitiikkaa, päättää metsänhoitolautakuntien toiminnan tavoitteista ja suuntaviivojen antamisesta, arvioi niiden toimintaa ja jakaa käytettävissä olevat resurssit. Skogsstyrelsenillä on lisäksi velvollisuus osallistua kansainvälisten metsäasioiden hoitoon. Skogsstyrelsen hoitaa myös kansallisen metsätilastotoimen, metsien suojeluun liittyviä tehtäviä, metsänhoito-organisaation kiinteitä omaisuutta ja eräitä muita tehtäviä, joita Suomessa hoidetaan lähinnä Metsäntutkimuslaitoksen tai maa- ja metsätalousministeriön toimesta. Yhteenlaskettu henkilöstö Suomen maa- ja metsätalousministeriön metsäpolitiikan osastossa ja kahdessa metsäkeskuksessa vastaa suurin piirtein Skogsstyrelsenin henkilöstövolympiä, noin 100 henkeä. Skogsstyrelsenin yhdeksänjäsenisen johtokunnan nimittää valtioneuvosto. Puheenjohtajana toimii pääjohtaja.

Skogsvårdsstyrelsen on alueellinen metsätalouskysymyksiä käsittelevä viranomainen, jonka kuuluu seurata alan kehitystä ja edistää metsätaloutta. Neuvonta, metsätaloudellisen tuen suuntaaminen, aluepoliittiseen suunnitteluun osallistuminen ja muiden viranomaisen avustaminen kuuluvat keskeisiin tehtäviin. Lisäksi erilaisten palvelujen tarjoaminen metsänomistajille, kuten hakkuun suunnittelu, taimikonhoito ja metsäsuunnittelu, ovat osa metsänhoitolautakuntien toimintaa. Esillä ollut metsänhoitolautakuntien lukumäärän vähentäminen nykyisestä 22:sta 10:een ei ole toteutunut. Myöskään kaavailut metsänhoitolautakuntien

liittämiseksi suoraan lääninhallitusten alaisuuteen eivät ole edenneet.

2.4. Tilanne Norjassa

Norjassa valtiolliset, metsäasioistakin vastaavat maataloustoimistot siirrettiin 1.1.1994 kunnille, jotka samalla saivat metsätalouden edistämisen- ja lainvalvontatehtävät vastuulleen. Kuntien lainvalvontaa ohjaa ja valvoo lääninhallitus (fylke). Ylin viranomainen on maatalousministeriö, jolle lääninhallitukset ja kunnat eivät kuitenkaan ole alisteisia. Ministeriön suorittama ohjaus perustuu siten lakien ja asetusten sisältämään mahdollisuuteen antaa ohjeita tietyissä asioissa.

Norjassa tehty metsäalan organisaatiota koskeva uudistus on osa vastikään vahvistetun kunnallislain käyttöönottoa. Uusi kunnallislaki antaa yleiset puitteet sille, että yhä suurempi osa päätöksenteosta siirretään kunnille. Maatalousministeriön tehtävänä on sopeuttaa maa- ja metsätaloushallinto uuteen tilanteeseen.

Läänin tasolla maatalousviranomainen (lantbruksetaten) ja metsäviranomainen (skogsbruks-etaten) siirrettiin lääninhallituksiin 1.7.1993. Tällöin muodostettiin joka lääninhallitukseen maa- ja metsätalousosasto, jolla nimensä mukaisesti on kaksi toimialaa johtajineen. Hierarkiassa näiden yläpuolelle perustettiin maa- ja metsätalousosaston päällikön virka.

Kunnille on annettu vapaus itse päättää, järjestävätkö ne sille kuuluvan maa- ja metsätaloushallinnon joko omana osastona, integroituneena sektoriviranomaisena tai toimimalla yhteistyössä naapurikuntien kanssa. Metsälain valvontaviranomainen on kunta eli periaatteessa kunnanvaltuusto, joka delegoi käytännön tehtävän kunnassa kehitetyn organisaation mukaan. Säädösten mukaan jokaista kuntaa varten on oltava yliopistotason koulutuksen saanut metsäammattilainen toimeenpanemassa metsätalouden edistämisen- ja valvontatehtäviä.

2.5. Tilanne Saksassa

Saksassa on 10,8 milj. hehtaaria metsää eli n. 30 % maa-alasta. Valtion metsää on 34 %, yksityismetsiä 40 % ja lähinnä kuntien ja kuntayhtymien metsiä 19 %. Saksan yleismetsälaki (Bundeswaldgesetz vuodesta 1975) kohdistuu kaikkien omistajaryhmien metsiin. Met-

sien eri funktioiden (tuotanto, suojele, virkistys) edistämistä ja lain valvontaa varten on olemassa kaikille metsille yhteinen valtiollinen hallinto-organisaatio, joskin poikkeuksiakin esiintyy.

Liittovaltiomuoto antaa osavaltioille mahdollisuuden toteuttaa omaa lainsäädäntöään ja hallintomalleja. Osavaltioiden metsäorganisaatiot ovat yleensä kolmiportaisia:

1. ministeriö
2. metsäalue (Forstdirektion, Höhere Forstbehörde)
3. metsätoimisto (Forstamt)

Esimerkiksi Baden-Württembergin osavaltion metsäasioista vastaavassa ministeriössä on metsäosasto, joka on keskusvirastotyyppinen hallintoporras. Metsäosasto on jakautunut kuuteen toimistoon. Osavaltiossa on ministeriön alaisuudessa neljä metsäaluetta. Jako on sama kuin aluehallinnollakin. Alueelliset metsätoimistot kattavat keskimäärin 7 200 hehtaarin metsäalueen. Toimistoa johtaa metsänhoitaja, jonka lisäksi siinä työskentelee normaalisti 5—10 toimihenkilöä sekä vaihteleva määrä työntekijöitä. Toimiston tehtäviin kuuluu metsänomistajien neuvonta ja avustaminen erilaisissa metsällisissä tehtävissä (esim. metsitys, metsänhoito, puukauppa, korjuu, suojele, riistanhoito, koulutus). Tehtävät painottuvat eri tavoin eri toimistoissa muun muassa metsänomistusrakenteen mukaisesti.

Saksalaiset raskaasti miehitetyt metsäorganisaatiot lienevät mittavan uudistustyön edessä. Metsätalous — metsurit mukaan lukien — työllistää kaikkiaan lähes 80 000 henkilöä eli moninkertaisen määrän Suomeen verrattuna, vaikka Saksan metsäpinta-ala on paljon pienempi kuin Suomen. Paljolti organisaatioiden raskaudesta johtuu, että Saksan metsätalous kaikkiaan on selkeästi tappiollista. Valtion vuosittainen tuki on lähes 200 Saksan markkaa (600 Suomen markkaa) metsähehtaaria kohti.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on yksinkertaistaa nykyisistä metsäkeskuksista ja metsälautakunnista muodostuvaa yksityismetsätalouden edistämisen- ja valvontaorganisaatiota ja parantaa sen johtamisjärjestelmää sekä selkeyttää metsäpoliittista johtoa. Samalla pyritään aikaisempaa

selkeämmin eriyttämään edistämisen ja viranomaistehtävät toisistaan.

Maa- ja metsätalousministeriön vastuu metsäpolitiikan johtavana ja valvovana tahona korostuisi. Yksityismetsätalouden hallinnosta tulisi kaksiportainen, mikä vastaa hallinnossa laajemminkin tapahtumassa olevaa muutosta. Alueatasolla toimivien yksiköiden nimen muutoksella pyritään nykyistä paremmin kuvaamaan yksiköiden ja niiden toiminnan luonnetta.

Esityksen mukaan valtion pääosin rahoittaman yksityismetsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaation muodostaisivat Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio ja alueatasolla toimivat metsäkeskukset. Organisaatioiden oikeuskelpoisuutta ja oikeustoimikelpoisuutta rajoitettaisiin siten, että ne eivät saisi vapaasti antaa sitoumuksia liiketoimintaa harjoittaville yhteisöille tai rahoittaa tällaisten yhteisöjen toimintaa. Lisäksi ne eivät saisi harjoittaa niiden tarkoituksen toteuttamiseen kuulumatonta tai lakisääteisten tehtävien hoidon vaarantavaa elinkeinotoimintaa.

Uusimuotoinen kehittämiskeskus muodostettaisiin yhdistämällä nykyiset Metsäkeskus Tapio ja Skogscentralen Skogskultur. Se olisi luonteeltaan lähinnä yksityismetsätaloutta palveleva kehittämis- ja asiantuntijaelin. Alueelliset metsäkeskukset olisivat maa- ja metsätalousministeriön ohjauksen ja valvonnan alaisia itsenäisiä yksityismetsätalouden edistämisen organisaatioita, joiden tehtävissä korostuisi aikaisempaa enemmän paitsi puun käytön edistäminen myös koko metsäluonnon suojeluun ja sen biologiseen monimuotoisuuteen liittyvät näkökohdat. Tapahtuneesta määrärahojen vähentymisestä huolimatta tavoitteena on säilyttää tärkeimmät toiminnot, lähinnä metsänparannustyöt ja metsäsuunnittelu, korkealla tasolla. Tähän pyritään kohdentamalla resurssien supistaminen suhteellisesti eniten hallinto- ja muihin esikuntatehtäviin sekä suhteellisesti vähemmän kenttätehtävissä toimivaan henkilöstöön.

Sekä kehittämiskeskus että metsäkeskukset hoitaisivat edistämistehtäviä, mutta vain metsäkeskukset hoitaisivat viranomaistehtäviä. Kehittämiskeskus voisi kuitenkin maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta suorittaa metsäkeskuksiin kohdistuvaa ohjausta muissa kuin viranomaistehtävissä. Myös viranomais-tehtäviin liittyviä tukitehtäviä olisi rajoitetussa määrin annettavissa kehittämiskeskuksen hoitettaviksi.

Virkavastuu koskisi entiseen tapaan kaikkea varojen käyttöä. Lisäksi metsäkeskusten johtokuntien jäsenet ja toimihenkilöt toimisivat virkavastuulla kaikissa viranomaistehtävissä.

Ruotsinkielisen metsänomistajakunnan palvelut esitetään turvattaviksi säännöksellä, jonka mukaisesti vähintään yksi alueellisista metsäkeskuksista olisi pääasiallisesti ruotsinkielistä aluetta varten. Suunnitteilla on nykyisten ruotsinkielisten metsälautakuntien yhdistäminen yhdeksi metsäkeskukseksi. Lisäksi on tarkoitus, että kehittämiskeskuksen toimintaa järjestettäessä turvattaisiin ruotsinkielisten alueiden palvelujen saanti äidinkielellään perustamalla keskukseen tätä varten oma yksikkönsä.

Metsäkeskusten johtokunnan jäsenten lukumääräksi ehdotetaan seitsemää jäsentä, jotka edustaisivat metsäkeskusten toimialueen metsänomistajia ja muuta metsäkeskusten toiminnan kannalta keskeistä asiantuntemusta. Asetuksella on tarkoitus säätää tarkemmin johtokunnan asettamisesta ja sen tehtävistä. Kehittämiskeskusten johtokunnassa olisi seitsemän jäsentä eli selkeästi vähemmän kuin nykyisten metsäkeskusten johtokunnissa. Jäsenet nimeäisi maa- ja metsätalousministeriö valtioneuvoston asemesta. Peruste johtokunnan jäsenten lukumäärän vähentämiseen on sen toiminnallisuuden parantaminen sekä kehittämiskeskusten ohjaustehtävien vähentyminen. Organisaation perusluonne muuttuisi maa- ja metsätalousministeriön ottaessa päävastuun alueellisten metsäkeskusten ohjauksesta. Koska kehittämiskeskusten tehtävät suuntautuvat alueellisten metsäkeskusten toiminnan tukemiseen, olisi tarkoituksenmukaista, että johtokunnassa olisi kolme metsäkeskusten edustajaa. Näistä yhden tulisi edustaa pääasiallisesti ruotsinkielisiä alueita varten olevaa metsäkeskusta. Myös johtaja kuuluisi kehittämiskeskusten johtokuntaan.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Valtion vuoden 1996 talousarvioesityksessä esitetty valtionapu ja EU-tuet metsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaatioille ovat noin 210 miljoonaa markkaa. Summa on 32 miljoonaa markkaa (13 %) pienempi kuin vuoden 1995 vastaavat määrärahat. Uudistuksella kevennettäisiin organisaatioita, tehostettaisiin niiden toimintaa ja erityisesti henkilöstön käyttöä

siten, että tärkeimmät toiminnot voitaisiin säilyttää korkealla tasolla organisaatioiden määrärahojen pienenemisestä huolimatta.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä luotaisiin kaksipuolainen metsätalouden edistämisen- ja valvontaorganisaatio. Sen muodostaisivat maa- ja metsätalousministeriö ja sen tulosohtauksen ja valvonnan alaiset alueelliset organisaatiot, metsäkeskukset. Metsäkeskus Tapio ja Skogscentralen Skogskultur yhdistettäisiin Metsätalouden kehittämiskeskus Tapioksi, joka olisi metsätalouden kehittäminen- ja asiantuntijaorganisaatio. Myös kehittämiskeskus olisi maa- ja metsätalousministeriön tulosohtauksen ja valvonnan alainen.

Nykyisistä metsälautakunnista muodostettaisiin metsäkeskuksia, ja samalla näiden alueorganisaatioiden lukumäärää vähennettäisiin. Metsäkeskusten lukumäärän, toimialueet, toimipaikat ja nimet määräisi valtioneuvosto. Metsäkeskuksista vähintään yksi olisi pääasiallisesti ruotsinkielisiä alueita varten.

Metsäkeskukset ja kehittämiskeskus hoitaisivat metsien kestävää hoitoa ja käyttöä, niiden monimuotoisuuden säilyttämistä sekä metsätalouden muuta edistämistä koskevia tehtäviä. Näiden edistämistehtävien lisäksi metsäkeskukset valvoisivat metsätaloutta koskevien lakien noudattamista ja hoitaisivat muita viranomais-tehtäviä. Viranomaistehtävät eivät kuuluisi kehittämiskeskukseen tehtäväalueeseen.

Nykyisten metsäkeskusten ja metsälautakuntien valtionavulla tuetun toiminnan henkilöstön määrä on 1380. Henkilöstön määrä tulee vähenemään valtionavun pienenemisen vuoksi. Määrärahan lasku vastaa 150 henkilön vuosittaisia palkkausmenoja. Määrärahan laskua voidaan kompensoida vain vähäisessä määrin muilla toimenpiteillä kuin henkilöstömäärää vähentämällä. Organisaatioyksiköiden lukumäärän vähentäminen mahdollistaisi sen, että hallintohenkilöstön määrää ja asiantuntija-esikuntien henkilöstömäärää voitaisiin vähentää suhteellisesti enemmän kuin kenttähenkilöstön määrää, jolloin kenttätötoiminnan taso voitaisiin pitää korkeana valtionavun vähenemisestä huolimatta.

Lakiesitys merkitsee, että maa- ja metsätalousministeriön tehtävät alueellisten metsäkeskusten tulosohtauksessa ja muussa ohjauksessa sekä valvonnassa kasvavat nykyisestä, jolloin

maa- ja metsätalousministeriön voimavaroja jouduttaisiin lisäämään muutamalla henkilöllä. Kehittämiskeskukseen voimavaroja voitaisiin vastaavasti vähentää.

Lakiesitys on laadittu siten, että sen mukaiset metsäkeskukset ja kehittämiskeskus voisivat hoitaa myös muita kuin yksityismetsätaloutta koskevia tehtäviä sen mukaan, kun niitä muussa lainsäädännössä niille annettaisiin.

4.3. Ympäristövaikutukset

Helsingin metsäministerikonferenssissa 1993 Euroopan maat ja Euroopan unioni sitoutuivat noudattamaan yleisperiaatteita, joiden mukaan biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen ja tarkoituksenmukaisen lisäämisen tulee olla olennainen ja toiminnallinen osa kestävää metsätaloutta, ja se tulee ottaa riittävästi huomioon yhdessä metsille asetettujen muiden tavoitteiden kanssa metsäpolitiikassa ja lainsäädännössä.

Käytännön metsätaloudessa sekä metsäpoliittisissa tavoitteenasettelussa on omaksuttu yleisperiaatteiden mainittu tavoite. Kestävän metsätalouden käsite on jo vakiintunut sekä puuntuotannolliset että ekologiset tavoitteet kattavaksi. Metsäkeskukset ja metsälautakunnat ja muut metsätalouden organisaatiot ovat uusineet metsänhoito-ohjeensa ja -suosituksensa ja metsänomistajia ja ammattihenkilöstöä on koulutettu niiden soveltamisessa. Käytännön toimenpiteissä tapahtuvaa ympäristökysymysten huomioonottamista on aloitettu systemaattisesti seurata.

Valtioneuvosto antoi 15.6.1994 periaatepäätöksen metsien kestävän hoidon ja käytön periaatteiden toteuttamiseksi. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö vahvistivat 13.7.1994 metsätalouden ympäristöohjelman metsä- ja ympäristötahot käsittäneen yksimielisen valmistelutyön perusteella. Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut ohjelman toteuttamisen metsäkeskusten ja metsälautakuntien erääksi tulostavoitteeksi.

Ehdotuksessa organisaatioille annettu yleistehtävä on yhdenmukainen Suomen kansainvälisissä yhteyksissä ottamien kantojen ja tekemien sitoumusten, edellä mainittujen valtioneuvoston periaatepäätöksen ja vahvistetun metsätalouden ympäristöohjelman kanssa sekä Metsähallitukselle siitä annetussa laissa (1169/93)

kuuluvien metsäympäristöä koskevien tehtävien kanssa.

Tarkoituksena on, että ehdotetut organisaatiot toisaalta jatkavat nykyisten metsäkeskusten ja metsälautakuntien toimintaa yksityisomistuksessa olevien talousmetsien ympäristöhoidon edistämiseksi ja toisaalta sopivin muodoin tältä osin tukevat valtion metsien hallinnasta ja hoidosta vastaavien organisaatioiden, ennen kaikkea Metsähallituksen toimintaa. Yksityismetsänomistajien koulutus, neuvonta ja heidän metsätaloutensa suunnittelun tukeminen ovat osoittautuneet toimiviksi keinoiksi yhteiskunnan asettamien ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi velvoittavien säännösten puuttuessa.

5. Asian valmistelu

Asian valmistelu on tapahtunut virkatyönä maa- ja metsätalousministeriön metsäpolitiikan osastossa. Valmistelutyön pohjana ovat elokuussa 1994 asetetun metsälakitoimikunnan ja sen organisaatiojaoston toimesta tehdyt organisaatiomallit ja siihen liittyvät erillisselvitykset ja muistiot.

Metsälakitoimikunta tarkasteli kaikkiaan viittä eri mallia, joista kaksi olisi merkinnyt alueellisten metsäorganisaatioiden yhdistämistä joko osittain tai kokonaan maaseutuelinkeinopiirien kanssa. Lisäksi toimikunta tarkasteli nykymuotoisen organisaation kehittämistä, yhtymätyyppistä mallia ja valtiollista viranomaismallia. Keskusteluissa toimikunta piti tärkeänä, että metsäsektoria varten ylläpidetään omaa toimialaorganisaatiota. Jatkokehittelyyn päätettiin ottaa nykymalli ja valtiollinen viranomaismalli.

Vaihtoehto nyt tehdylle esitykselle olisi lähinnä muodostaa yksi valtiollinen viranomaisorganisaatio, joka olisi suoraan maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa. Tämä vaihtoehto olisi organisatorisesti hyvin selkeä, eikä edistämisen ja viranomaistehtävien eriyttämiseen siinä vaihtoehdossa olisi tarvetta. Viranomaismalli lisäisi kuitenkin valtion virkamiesten määrää ja sen myötä myös valtion suorien henkilöstömenojen huomattavasti. Välillisen julkisen hallinnon mukainen metsätalouden valvonta- ja edistämisen organisaatio mahdollistaa hyvin tiiviin ja myös tulokselliseksi koetun yhteydenpidon tärkeimpiin sidosryhmiin, etenkin metsänomistajiin.

Seuraavat tahot antoivat lakiluonnoksesta lausunnon: Suomen Sosialidemokraattinen Puolue — Finlands Socialdemokratiska Partiet rp., Kansallinen Kokoomus rp., Vihreä liitto rp., Svenska riksdagsgruppen, Suomen Keskusta r.p., oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, Metsäkeskus Tapio, Skogscentralen Skogskultur, Etelä-Karjalan, Etelä-Pohjanmaan, Etelä-Savon, Itä-Hämeen, Itä-Savon, Kainuun, Keski-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Koillis-Suomen, Lapin, Lounais-Suomen, Pirkka-Hämeen, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Satakunnan ja Uudenmaan-Hämeen metsälautakunnat, Helsingfors och Österbottens skogsnämnd, Koneviritäjien liitto ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto r.y., Metsäalan Toimihenkilöliitto — Meto r.y., Metsähallitus, Metsäntutkimuslaitos, Metsäteollisuus ry, Puu- ja erityisalojen liitto ja Suomen Metsänhoitajaliitto r.y. Annetuissa lausunnoissa otettiin ennen kaikkea kantaa organisaatioiden välisiin ohjaussuhteisiin, edistämisen ja muiden tehtävien eriyttämiseen ja johtokuntia koskeviin säännöksiin.

Asian kiireellisyydestä johtuen esitys ei ole ollut oikeusministeriön laintarkastuksessa, mutta siitä on saatu oikeusministeriön lausunto.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Vuonna 1992 Rio de Janeirossa järjestetyssä YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa hyväksytyt metsäperiaatteet sekä Euroopan toisessa, Helsingissä vuonna 1993 pidetyssä metsäministerikonferenssissa hyväksytyt kestävän metsätalouden yleisperiaatteet muodostavat Suomen kansainvälisen metsäpolitiikan tietyn kehyksen. Rio de Janeiron metsäperiaatteissa ja 21. vuosisadan toimintaohjelmassa tunnustetaan metsien taloudellinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja ekologinen merkitys. Kansallista metsäpolitiikkaa toteuttavan organisaation ylläpito ja kehittäminen on näiden konferenssien metsää koskevien tulosten mukaan tärkeä osa metsätalouden kestävyysparantamista.

Ehdotus laiksi metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskukseksi on tavoitteiltaan yhdenmukainen Rion metsäperiaatteiden, 21. vuosisadan toimintaohjelman ja Helsingin metsäministerikonferenssin yleisperiaatteiden kanssa. Voimassaolevaan metsälainsäädäntöön osia

näistä yleisperiaatteista sisältyy toistaiseksi hyvin vähän. Poikkeuksena on laki Metsähallituksesta (1169/93), johon on jo sisällytetty

metsien biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen tavoite.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tässä laissa tarkoitettujen metsätalouden edistämisenorganisaatioiden, entisistä metsälautakunnista muodostettavien alueellisten metsäkeskusten ja Metsäkeskus Tapiosta ja Skogscentralen Skogskulturista muodostettavan Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion, yhteistehävästä. Tehävä käsittäisi ensisijassa nykyisille metsäkeskuksille ja metsälautakunnille kuuluvan yksityismetsätalouden kaikinpuolisen edistämisen.

Entiseen tehtävämääritykseen verrattuna uutta olisi se, että laissa nimenomaisesti mainittaisiin metsien kestävä hoidon ja käytön sekä niiden monimuotoisuuden säilyttämisen edistäminen keskeisinä tehtäväkohtina.

Aikaisemmasta poiketen ehdotuksen mukaisen metsäkeskusten ja kehittämiskeskuksen edistämistehtäviä ei rajattaisi ainoastaan yksityismetsiin, mikä merkitsisi sitä, että ne voisivat tarjota metsätaloudellisia edistämispalvelujaan myös valtion metsiä hallinnoiville virastoille ja laitoksille.

Myöskään osallistumista metsäkeskusten ja kehittämiskeskukseen toimintaa tukevaan kansainväliseen yhteistyöhön ei ole tarkoitettu rajattavaksi pois niiden tehtäväalueesta.

Pykälän 2 momentin mukaan ainoastaan metsäkeskukset hoitaisivat metsätaloutta koskevien lakien noudattamisen valvontaa koskevia ja muita viranomaistehtäviä. Lakien noudattamisen valvontaa koskeva tehtävä tulisi kattamaan kaikkien metsänomistajaryhmien metsät sen jälkeen, kun vireillä oleva aineellista metsälainsäädäntöä koskeva uudistamistyö saadaan päätökseen. Käsillä olevaa lakiehdotusta ei tarvitsisi enää tuolloin muuttaa.

Viranomaistehtävillä tarkoitettaisiin tässä laissa erityisesti sellaisten asioiden valmistelua ja päätöksentekoa, jotka koskevat yksityisen kansalaisen tai yhteisön etua, oikeutta tai velvollisuutta. Tyypillisiä esimerkkejä tällaisista

viranomaistehtävistä olisivat nykyiseen yksityismetsälakiin (412/67) perustuvat metsän rauhoittamista tai hakkuukieltä koskevat päätökset samoin kuin päätökset, jotka koskevat metsän hakkuu- ja uudistamissuunnitelman hyväksymistä. Vastaavia viranomaistehtäviä olisivat metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain (263/91) nojalla annetut metsänomistajaa velvoittavat päätökset sekä tällaisten päätösten valmistelu. Yhtä lailla viranomaistehtävien piiriin kuuluisivat metsänparannuslain (140/87) mukaisia metsänparannushankkeita koskevat rahoituspäätökset ja niiden valmistelu samoin kuin Lapin vajaatuottoisten metsien kunnostamisesta annettuun lakiin (1057/82) perustuvat vastaavanlaiset päätökset.

Keskeisiä viranomaistehtäviä olisivat edelleen metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain (558/50) mukaiset päätökset ja niiden valmistelu niin sanotuissa neljännesmaksuasioissa ja metsänhoitoyhdistysten toiminnan valvontaa koskevat asiat. Niitä olisivat myös yhteismetsälakiin (37/91) ja suojametsälakiin (196/22) perustuvat valvonta- ja muut asiat. Viranomaistehtäviä sisältyy lisäksi metsänviljelyaineiston kaupasta annettuun lakiin (684/79) ja maatilatalouden tuloverolakiin (543/67) sekä eräisiin muihin säädöksiin ja määräyksiin.

Viranomaistehtävät käsittäisivät lisäksi sen tosiasiallisen neuvonta- ja muun toiminnan, joka koskisi edellä mainittujen ja niihin verrattavien muiden säädösten ja määräysten soveltamista ja täytäntöönpanoa.

Viranomaistehtävillä ei sen sijaan tarkoiteta tässä laissa edellä mainittujen ja muiden niihin verrattavien säädösten ja määräysten täytäntöönpanoon liittyviä hallinnollisia tukipalveluja kuten esimerkiksi tiedonhankintaa ja tilastointia, atk-järjestelmien kehittämistä ja ylläpitoa eikä muita niihin rinnastettavia hallinnollisia palvelutehtäviä.

Tarkoituksena on, ettei kehittämiskeskukselle enää annettaisi viranomaistehtäviä. Tähän

liittyen eduskunnalle on tarkoitus antaa erillinen hallituksen esitys, jolla muutettaisiin ainakin yksityismetsälakia ja metsänhoitoyhdistyksistä annettua lakia nykyisille Metsäkeskus Tapiolle ja Skogscentralen Skogskulturille annettujen viranomaistehtävien poistamiseksi.

2 §. Pykälän 1 momentin mukaan metsäkeskusten tehtävien määrittely tapahtuisi aikaisempaan tapaan kahta tietä. Metsäkeskuksille kuuluvista edistämistehtävistä säädettäisiin tähän lakiin perustuvalla asetuksella. Lainvalvontaa ja muita viranomaistehtäviä koskevat säännökset sisältyisivät asianomaisiin erityislakeihin ja niiden nojalla annettaviin alemmanasteisiin säädöksiin ja määräyksiin. Näistä keskeisimmät on mainittu edellä 1 pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Aikaisempaan tapaan maa- ja metsätalousministeriöllä olisi oikeus antaa metsäkeskuksille tehtäviä.

Pykälän 2 momentin mukaan metsäkeskusten lukumäärästä ja toimialueista sekä muista niihin liittyvistä seikoista päättäisi entiseen tapaan valtioneuvosto. Tähän liittyen pykälän 3 momentissa annettaisiin valtioneuvostolle valtuutus päättää metsäkeskusten omaisuutta ja velvoitteita sekä vireillä olevia asioita ja henkilöstöä koskevista järjestelyistä sen tilanteen varalta, että metsäkeskusten lukumäärää ja toimialueita muutettaisiin tämän lain voimassa ollessa. Valtuutus olisi aikaisempaan verrattuna uusi ja merkitsisi sitä, että mainitut muutokset ja niihin liittyvät järjestelyt voitaisiin jatkossa toteuttaa kokonaisuudessaan valtioneuvoston päätöksellä ilman laintasoista säännöstä.

Pykälän 4 momenttiin sisältyvällä säännöksellä turvattaisiin ruotsinkielisten metsänomistajien mahdollisuus saada aluetasolla metsätaloudellisia edistämisen- ja muita palveluja äidinkielellään. Kun tarkoituksena on, että ruotsinkielisiä metsäkeskuksia olisi ainoastaan yksi, edellyttää palvelujen turvaaminen sitä, että ruotsinkielisellä metsäkeskuksella on tarpeellinen määrä toimintapisteitä toimialueensa eri osissa. Pääasiallisesti ruotsinkielisiä alueita varten olevan metsäkeskuksen toimialueeseen voisi kuulua myös kuntia, joissa ei olisi ruotsinkielistä enemmistöä.

3 §. Pykälän 1 momentti sisältäisi säännökset Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiion tehtävistä ja organisaation luonteesta. Sen mukaisesti Tapio olisi metsätalouden kehittämis- ja asiantuntijaorganisaatio, joka hoitaisi siinä

ominaisuudessa metsätalouden edistämiseen ja kehittämiseen liittyviä tehtäviä. Lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentin mukaisesti Tapiion tehtäväalue ei käsittäisi viranomaistehtäviä, joiden osalta viitataan sanotun lainkohdan yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä esitettyyn. Säännöksen tarkoituksena on, että Tapio suuntautuisi tehtävässään ennen muuta kehittämisen ja asiantuntijapalveluiden tarjoamiseen metsäkeskuksille samalla, kun se hoitaisi eräitä metsäkeskusten hallinnollisia palvelutehtäviä.

Ruotsinkielisten alueiden metsätaloudellisten kehittämis- ja asiantuntijapalveluiden saanti äidinkielellään ehdotetaan pykälän 3 momentin mukaisesti turvattavaksi siten, että Tapiossa olisi tätä varten ruotsinkielinen yksikkö. Tapiion toiminnan organisoinnissa on tarkoitus huolehtia erikielisten yksiköiden hyvästä yhteistoiminnasta ja niiden välisestä tiedonkulkusta.

4 §. Pykälän 1 momentti sisältäisi säännökset metsäkeskuksia ja kehittämiskeskusta koskevista ohjaus- ja valvontasuhteista. Ohjaus- ja valvontasuhteet muuttuisivat aikaisempaan verrattuna siten, että metsäkeskukset tulisivat suoraan maa- ja metsätalousministeriön ohjaus- ja valvontavallan alaisiksi. Säännöksellä pyritäisiin siihen, että organisaatio olisi toiminnallisesti selkeästi kaksiportainen.

Maa- ja metsätalousministeriön ohjaus ja valvonta tarkoittaisivat lähinnä metsäkeskusten ja kehittämiskeskusten tulostavoitteista sopimista, tavoitteiden tarkistamistarpeen arviointia ja tavoitteiden saavuttamisen valvontaa. Erityisesti valvonnassa korostuisi metsäkeskuksille ja kehittämiskeskukseksi osoitettujen valtiopuolien ja Euroopan Unionilta saatujen varojen käytön valvonta.

Pykälän 2 momentin tarkoituksena on, että kehittämiskeskukseksi voitaisiin antaa edistämistehtäviä koskevia metsäkeskusten ohjaustehtäviä lähinnä teknisluontoisissa asioissa. Tällä pyritäisiin osaltaan siihen, että nykyisten Metsäkeskus Tapiion ja Skogscentralen Skogskulturin kokemus ja asiantuntemus voitaisiin hyödyntää metsäkeskusten toiminnassa tarkoituksenmukaisella tavalla, ja osaltaan siihen, että maa- ja metsätalousministeriö voisi keskittyä ohjaustehtäväänsä etupäässä metsäpolitiisiin kysymyksiin.

Koska tässä pykälässä tarkoitettu metsäkeskusten ohjaus- ja valvontatehtävässä samoin kuin niissä muissa lakiehdotuksen pykälissä, joissa maa- ja metsätalousministeriö saisi mai-

nittuja organisaatioita koskevaa toimivaltaa, ei ole kysymys ainoastaan tietyn ministeriön toimialasta, vaan ylimalkaan valtion keskushallinnon toimivallasta itsenäisen oikeushenkilöllisyyden omaaviin organisaatioihin, on katsottu perustelluksi säätää tästä toimivallasta selkeästi ja uskoa se nimenomaisesti yksilöidylle ministeriölle, maa- ja metsätalousministeriölle.

5 §. Pykälässä säädettäisiin metsäkeskuksille kuuluvien julkisen vallan käyttöä koskevien viranomais tehtävien ja metsätaloudellisten edistämistehtävien käsittelyn eriyttämisestä toisistaan. Eriyttämisellä pyrittäisiin turvaamaan sellaisten metsäkeskuksille säädettyjen asioiden käsittelyn puolueettomuutta, jotka koskevat välittömästi yksityisen kansalaisen tai yhteisön etua, oikeutta tai velvollisuutta yksittäisessä asiassa. Näitä tehtäviä metsäkeskuksille on annettu muun muassa yksityismetsälaissa ja metsänparannuslaissa sekä muissa 1 §:n 2 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa mainituissa laeissa.

Sellaisia viranomaisasioita koskevaa ratkaisuvallan käyttöä, joka ei välittömästi kohdistuisi yksityisen kansalaisen tai yhteisön etuun, oikeuteen tai velvollisuuteen yksittäisessä asiassa, ei olisi tarkoitus eriyttää metsäkeskusten muusta päätöksenteosta. Näitä ratkaisuja olisivat muun muassa metsänhoitoyhdistyslakiin perustuvat metsänhoitoyhdistysten toimintapiirien vahvistaminen ja neljännesmaksuvarojen käyttöä koskevat päätökset ja muut niihin rinnastettavia asioita koskevat päätökset. Tällaisia asioita olisivat myös metsäkeskusten toiminta- ja taloussuunnitelmia ja talousarviota koskevat ehdotukset, tilinpäätösten ja toimintakertomusten vahvistaminen sekä metsänparannuslain mukaista metsänparannustöiden työohjelmaa koskevat ehdotukset.

Eriyttäminen tarkoittaisi sitä, ettei tässä pykälässä tarkoitettua julkisen vallan käyttöä koskevissa asioissa ratkaisuvalltaa käyttävä toimihenkilö osallistuisi metsäkeskukselle kuuluvien muiden kuin viranomaisasioiden hoitamiseen. Eriyttämiseen liittyisi myös pykälän 2 momentin säännös siitä, että metsäkeskuksen johtokunnan ja johtajan toimivaltaan ei kuuluisi sanottujen tehtävien käsittely.

Julkisen vallan käyttöä koskevia viranomaisasioita ratkaiseva toimihenkilö ei myöskään olisi näitä asioita ratkaistessaan johtokunnan ja johtajan alainen. Tämä tarkoittaisi sitä, että johtokunnalla ja johtajalla ei olisi oikeutta antaa hänelle tätä ratkaisutoimintaa koskevia

ohjeita tai määräyksiä. Tällä säännöksellä ei ole tarkoitus puuttua muuten työ sopimuslakiin perustuvaan esimiehen ja alaisen väliseen suhteeseen.

Tehtävien eriyttäminen ei koskisi asioiden esittelyä. Tämä merkitsisi sitä, että esittelijänä voisi toimia metsätaloudellisia edistämistehtäviä hoitava toimihenkilö. Ratkaisujen puolueettomuuden varmistamiseksi tarkoituksena kuitenkin olisi, ettei kukaan toimisi esittelijänä asiassa, jonka itse on suunnitellut.

6 §. Pykälän 1 momentin tarkoituksena on, että tässä laissa tarkoitettut metsäkeskukset ja kehittämiskeskus olisivat lähtökohtaisesti itsenäisiä oikeushenkilöitä siihen liittyvine oikeuksineen ja velvollisuuksineen kuten tähänkin asti.

Koska metsäkeskusten ja kehittämiskeskusten toiminta edelleen rahoitetaan pääosin valtionavulla ja ottaen huomioon, että ne voivat harjoittaa tietyn ehdoin elinkeinotoimintaa joko välittömästi tai omistamalla tällaista toimintaa harjoittavan yhteisön osakkeita, ehdotetaan niiden oikeustoimikelpoisuutta pykälän 2 momentissa rajoitettavaksi valtuuksien ja vastuiden selventämiseksi.

Säännöksen tarkoituksena olisi, etteivät metsäkeskukset ja kehittämiskeskus liiketoimintaa harjoittavan ulkopuolisen yhteisön toiminnan tukemiseksi voisi antaa tällaisen yhteisön puolesta sitoumuksia tai rahoittaa sen toimintaa esimerkiksi antamalla lainaa, vakuuksia tai tekemällä osakepääomasijoituksia ilman, että eduskunta on antanut siihen valtion talousarviossa valtuuden ja maa- ja metsätalousministeriö erikseen luvan. Tarkoituksena ei olisi rajoittaa metsäkeskusten ja kehittämiskeskusten sitoumusten antomahdollisuutta esimerkiksi pankeille silloin, kun kysymys on niiden omasta edistämis- tai viranomais toiminnasta. Rajoitus ei myöskään koskisi metsäkeskusten ja kehittämiskeskusten välittömästi harjoittamaa elinkeinotoimintaa ottaen huomioon tällaisen toiminnan vähäisyyden ja toiminnan valvontamahdollisuudet.

7 §. Pykälässä säädettäisiin metsäkeskusten ja kehittämiskeskusten mahdollisuuksista harjoittaa elinkeinotoimintaa. Säännöstä ehdotetaan selvennettäväksi aikaisempaan verrattuna. Säännöksen mukaan metsäkeskuksilta ja kehittämiskeskukselta olisi entiseen tapaan kielletty sellaisen elinkeinotoiminnan harjoittaminen, joka ei liity niiden tarkoituksen toteuttamiseen.

Voimassa olevaan säännökseen nähden uutta

ja tilannetta selventävää olisi se, että metsäkeskuksilta ja kehittämiskeskukselta ehdotetaan kielletyksi myös sellaisen elinkeinotoiminnan harjoittaminen, joka voisi vaarantaa organisaatioiden lakisääteisten tehtävien hoitamista tai tehtävien hoitamisen puolueettomuutta. Esimerkkeinä tällaisesta toiminnasta voidaan mainita metsäkeskusten ja kehittämiskeskuksen välittömästi harjoittama puukauppa sekä taimituotanto ja taimikauppa. Puukauppa organisaatioiden omista metsistä ei kuitenkaan olisi säännöksen mukaista kiellettyä toimintaa ottaen huomioon näiden metsien vähäisen määrän. Myöskään metsäpuiden siemenhuoltoa palvelevaa siemenkauppaa ei ole tarkoitettu kielletyksi toiminnaksi sen luonteen vuoksi.

Säännöksellä ei ole tarkoitettu kiellettäväksi metsäkeskusten ja kehittämiskeskuksen oikeutta omistaa puukauppaa tai taimituotantoa ja taimikauppaa harjoittavan osakeyhtiön osakkeita eikä omistusta muissa yhteisöissä eikä muutakaan osakkeenomistusta tai omistusta muissa yhteisöissä, kunhan se ei laatuunsa, laajuutensa, riskialttiutensa tai muun näihin rinnastettavan syyn johdosta vaarantaisi niiden lakisääteisten tehtävien hoitamista tai tehtävien hoitamisen puolueettomuutta.

Säännöksellä ei ole tarkoitettu puututtavaksi metsäkeskusten ja kehittämiskeskuksen ennen tämän lain voimaantuloa harjoittamaan elinkeinotoimintaan tai osakkeenomistukseen, vaikka se saattaisi olla ristiriidassa säännöksen tavoitteiden kanssa. Tavoitteena on, että organisaatioiden toimintaa kehitettäessä tällaisesta elinkeinotoiminnasta tai osakkeenomistuksesta vähitellen luovuttaisiin tai että tällaisen elinkeinotoiminnan tai osakkeenomistuksen määrä vähennettäisiin sellaiselle tasolle, joka ei vaarantaisi metsäkeskusten ja kehittämiskeskuksen lakisääteistä toimintaa tai toiminnan puolueettomuutta.

8 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin metsäkeskusten ja kehittämiskeskuksen johtokuntien jäsenten ja toimihenkilöiden virkavastuusta. Virkavastuun piiriin kuuluvia asioita ja vastuun henkilöllistä ulottuvuutta ehdotetaan selvennettäväksi voimassa olevaan metsäkeskuksia ja metsälautakuntia koskevaan lakiin verrattuna.

Virkavastuu kattaisi ensinnäkin ehdotettavien metsäkeskusten ja kehittämiskeskuksen kaiken varojen käytön riippumatta siitä, onko kysymys valtionapuvaroista tai organisaatioiden itse hankkimista varoista. Varojen käyttöä

koskeva virkavastuu ei liittyisi minkään tehtävän tai tehtäväryhmän hoitamiseen, vaan olisi niistä riippumaton ja koskisi kaikkea varojen käsittelyä ja päätöksentekoa. Henkilötasolla varojen käyttöä koskevan virkavastuun piiriin kuuluisivat johtokuntien jäsenet ja organisaatioiden yksittäiset toimihenkilöt. Varojen käyttöä koskeva virkavastuusäännös olisi samansisältöinen kuin kumottavaksi ehdotettavassa metsäkeskuksista ja metsälautakunnista annetussa laissa on tarkoitettu.

Metsäkeskusten johtokuntien jäsenten ja toimihenkilöiden osalta virkavastuu ulottuisi lisäksi niiden käsittelemiin viranomaistehtäviin. Viranomaistehtävillä tarkoitettaisiin edellä 1 §:n 2 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa mainittuihin lakeihin ja muihin säädöksiin perustuvaa yksityisen kansalaisen tai yhteisön etua, oikeutta ja velvollisuutta yksittäisessä asiassa koskevaa päätöksentekoa ja sen valmistelua sekä muita sanottujen ja muiden edellä tarkoitettujen lakien soveltamiseen ja täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä.

Tässä pykälässä tarkoitettu virkavastuu olisi laajempi kuin mitä rikosoikeudellisesta virkavastuusta rikoslain 2 luvun 12 §:n 1 momentin 3 kohdassa (792/89) säädetään.

Pykälän 2 momentti sisältäisi säännökset metsäkeskuksille kuuluvissa viranomaistehtävissä noudatettavasta menettelystä. Tarkoituksena olisi, että keskeisimmät viranomaisten menettelyä koskevat säädökset tulisivat sovellettaviksi myös metsäkeskusten viranomaistoiintaan. Nämä säädökset luettelaisiin pykälässä. Luettelosta puuttuvat viittaukset muutoksenhausta hallintoasioissa annettuun lakiin (154/50), ylimääräisestä muutoksenhausta hallintoasioissa annettuun lakiin (200/66) ja uhkasakkolakiin (1113/90) sen vuoksi, että ne on tarkoitettu ottaa asianomaisiin metsälakeihin.

9 §. Pykälä sisältäisi metsäkeskuksen johtokunnan jäsenmäärää, asettajaa ja toimikautta koskevat säännökset. Pykälässä on haluttu korostaa metsäkeskusten toiminnan merkitystä metsänomistajien kannalta ehdottamalla nimenomaisesti säädettäväksi, että johtokunnassa olisi metsäkeskuksen toimialueen metsänomistajien edustus. Tarkoituksena on, että metsänomistajien edustuksesta tarkemmin säädettäessä huomiota kiinnitettäisiin metsänomistusolosuhteisiin perustuvaan eri metsänomistajaryhmien edustukseen.

Lisäksi pykälässä olisi säännös siitä, että johtokunnan jäsenten tulisi edustaa metsäkes-

kuksen toiminnan kannalta keskeistä asiantuntemusta. Tällaisella asiantuntemuksella tarkoitettaisiin muun muassa ympäristönsuojelullista asiantuntemusta, jota edustavat esimerkiksi alueelliset ympäristökeskukset.

Johtokunnan tehtävistä ja muista johtokuntaa koskevista tarpeellisista asioista säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

10 §. Pykälä sisältäisi säännökset kehittämisskeskuksen johtokunnan jäsenmäärästä, asettajasta ja toimikaudesta. Säännöksen tarkoituksena on turvata kehittämisskeskuksen palvelujen pääkäyttäjien, metsäkeskusten riittävä edustus johtokunnassa ottaen samalla huomioon kielelliset näkökohdat. Johtokunnan tehtävistä ja muista johtokuntaa koskevista tarpeellisista asioista säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

11 §. Metsäkeskusten ja kehittämisskeskuksen toiminnan rahoitus perustuisi edelleen pääosin valtion talousarviossa vuosittain osoitettuihin määrärahoihin. Varoja voitaisiin käyttää tehtävien edellyttämiin toimintamenoihin ja maa- ja metsätalousministeriön hyväksymiin sijoitusmenoihin. Tarkoituksena on, että sijoitusmenoja koskevat asiat saatettaisiin etukäteen ministeriön käsiteltäväksi, jollei tämä valtionavun myöntämistä koskevassa päätöksessään toisin määräisi.

Varoja voitaisiin käyttää myös palvelujen ostamiseen ulkopuolisilta lähinnä silloin, kun niiden tuottaminen organisaatioiden itsensä toimesta ei olisi tarkoituksenmukaista palvelujen vaatiman erityisasiantuntemuksen, kerta- luontoisuuden tai muun niihin verrattavan syyn vuoksi.

Valtion talousarviossa osoitettujen varojen lisäksi metsäkeskukset ja kehittämisskeskus rahoittaisivat toimintaansa palveluistaan perittävillä maksuilla.

Tarkemmat säännökset muun muassa valtionavun myöntämisestä ja sen käytön valvonasta annettaisiin asetuksella ja siinä annettun valtuutuksen perusteella valtioneuvoston päätöksellä.

12 §. Pykälässä säädettäisiin metsäkeskusten ja kehittämisskeskuksen suoritteiden maksullisuudesta. Maksuja koskevaa nykyistä käytäntöä, jonka mukaisesti maa- ja metsätalousministeriö määrää metsäkeskusten ja metsälautakuntien antamasta ammattiavusta perittävien maksujen perusteet, muutettaisiin merkittäväällä tavalla.

Pykälän 1 momentin mukaan metsäkeskukset ja kehittämisskeskus perisivät suoritteistaan

maksuja, joiden maksullisuuden ja maksujen määräytymisen yleisten perusteiden osalta noudatettaisiin, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/92) säädetään. Metsäkeskukset ja kehittämisskeskus perisivät siis suoritteistaan maksuja samojen periaatteiden mukaan kuin valtion viranomaiset. Tämä merkitsisi sitä, että maksullisesta julkisoikeudellisesta suoritteesta perittävän maksun suuruus määrättäisiin suoritteiden omakustannusarvon perusteella. Maksuperustelaisissa säädetyin edellytyksin maksu voitaisiin määrätä suoritteiden omakustannusarvoa alemmaksi. Muut maksulliset suoritteet hinnoiteltaisiin liiketaloudellisin perustein.

Liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavien suoritteiden maksuja voitaisiin pykälän 2 momentin mukaisesti alentaa, jos se olisi metsätalouden edistämisen, alueellisten seikkojen tai muun erityisen syyn vuoksi perusteltua. Maksujen alentamiseen voitaisiin käyttää metsäkeskuksille ja kehittämisskeskukselle osoitettua valtionapua ja niiden saamia muita tuloja. Tältä osin ehdotus poikkeaisi valtion maksuperustelaisista.

13 §. Pykälässä säädettäisiin metsäkeskusten ja kehittämisskeskuksen hallinnon ja tilien tarkastamisesta. Säännöksen tarkoituksena on lisätä tarkastuksen asiantuntevuutta, mistä johtuen aikaisemmista maallikkotilintarkastajista luovuttaisiin ja heidät korvattaisiin ammattitilintarkastajilla tai tilintarkastusyhteisöillä. Tilintarkastajat määräisi entiseen tapaan maa- ja metsätalousministeriö.

Tilintarkastajien tehtävistä ja muista tilintarkastusta koskevista tarpeellisista asioista säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Tilintarkastajien tehtävissä on tarkoitus painottaa ensi sijassa laillisuustarkastukseen painottuvia näkökohtia. Huomiota tulitaisiin myös kiinnittämään tilintarkastajien esteettömyyteen.

Koska valtioneuvoston tarkastusviraston ja valtion tilintarkastajien valtuus metsäkeskusten ja kehittämisskeskuksen toiminnan ja tilien tarkastukseen ei ole niitä koskevien säädösten perusteella selvää, ehdotetaan asiasta otettavaksi lakiehdotukseen nimenomainen säännös.

14 §. Pykälässä säädettäisiin metsäkeskusten ja kehittämisskeskuksen mahdollisuudesta perustaa henkilöstönsä eläketurvan tason turvaamiseksi rahastoja. Säännös olisi sisällöltään voimassa olevan lain mukainen. Säännökseen pohjautuen nykyiset metsäkeskukset ja metsälautakunnat ovat perustaneet sopimusteitse Eläke-Tapio -nimisen lisäeläkejärjestelyn, joka

on täydentänyt Eläkekassa Tapion hoitamaa lakisääteistä TEL-peruseläketurvaa.

Tarkoituksena on ollut, että Eläke-Tapion myöntämien lisäeläkkeiden kautta metsäkeskusten ja metsälautakuntien eläkkeiden tasossa on voitu seurata yleisesti ottaen valtiolla maksettavien eläkkeiden tasoa.

Olemassa olevaa eläkejärjestelyä on tarkoitus jatkaa tähän lakiesitykseen perustuvien organisaatioiden sekä metsänhoityhdistysten ja niiden muiden organisaatioiden kesken, jotka nytkin ovat siinä mukana.

15 §. Pykälä sisältäisi säännökset katselmustoimikunnista, jotka käsittelevät niille erikseen säädetyt tehtävät. Katselmustoimikuntien tehtävistä säädettäisiin aikaisempaan tapaan erikseen. Tärkeimmät lautakunnan tehtäviä koskevat säännökset sisältyvät nykyisin yksityismetsälakiin ja metsänparannuslakiin.

Katselmustoimikunta olisi luonteeltaan metsäkeskuksille lausuntoja antava toimielin, eikä sillä näin ollen olisi asioiden muodollista ratkaisovaltaa. Tosiasiassa katselmustoimikunnan kanta sen käsittelemissä asioissa olisi aikaisemman kokemuksen perusteella merkittävä.

Katselmustoimikunnan kokoonpanoa ehdotetaan lakiehdotuksessa muutettavaksi siten, ettei siinä enää olisi kunnanvaltuuston valitsemia maallikkoeđustajia. Aikaisempaan verrattuna katselmustoimikunnan kokoonpanoa täydennettäisiin lisäämällä siihen varapuheenjohtaja, joka astuisi tarvittaessa puheenjohtajan sijaan. Toimikunnan muina jäseninä toimisivat metsänomistajien edustaja ja asianomaisen metsäkeskuksen nimeämä edustaja.

Metsänomistajien edustajien nimeämisestä on tarkoitus säätää tarkemmin asetuksella siten, että heidän joukossaan olisi tarpeellinen määrä asianomaisen metsäkeskuksen toimialueen eri metsänomistajaryhmiä edustavia jäseniä.

Katselmustoimikunnan tehtävän luonne huomioon ottaen ehdotetaan, että toimikunnan jäsenet toimisivat tehtävässään virkamiehen vastuulla. Katselmustoimikuntaa koskevat tarkemmat säännökset annettaisiin asetuksella. Asetuksella olisi tarkoitus säätää muun muassa jäsenten kelpoisuusehdoista, esteellisyydestä ja toimikaudesta.

16 §. Metsäsuunnittelun edistämiseksi pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että metsäsuunnitelmaan sisältyviä tilakohtaisia tietoja ei saisi antaa ulkopuoliselle ilman tilan omistajan suostumusta, ellei asiasta toisin säädettäisi. Säännös vastaisi nykyisessä laissa olevaa. Tämä

merkitsisi muun muassa sitä, ettei tilakohtaisia tietoja voitaisi antaa ilman tilan omistajan suostumusta metsänhoityhdistyksille eikä muillekaan metsätaloudellisia hankkeita suunnitteleville ja valmisteleville yrityksille tai elinkeinonharjoittajille ilman tilan omistajan suostumusta.

17 §. Pykälä sisältäisi ennen muuta nykyisten metsäkeskusten ja metsälautakuntien omaisuutta ja velvoitteita koskevat siirtymäsäännökset. Tarkoituksena olisi, että muodostettavat uudet organisaatiot jatkaisivat aikaisempien organisaatioiden toimintaa lakiehdotuksen mukaisesti saaden omistukseensa niiden varallisuuden. Muodostettavat uudet organisaatiot vastaisivat myös kaikista aikaisempien organisaatioiden velvoitteista.

Valtioneuvostolle ehdotetaan annettavaksi valtuutus päättää muutokseen perustuvista metsälautakuntien omaisuutta ja velvoitteita koskevista järjestelyistä ottaen huomioon, että muodostettavien metsäkeskusten lukumäärä tulisi olemaan entisten metsälautakuntien lukumäärää pienempi. Järjestelyissä on tarkoitus varmistaa, ettei kenenkään ulkopuolisen oikeusasema siinä heikkenisi. Pyrkimyksenä olisi lisäksi, ettei kukaan saisi itselleen parempaa asemaa kuin mitä sillä nykyisin on.

Entisten organisaatioiden henkilöstö on tarkoitus siirtää uusien organisaatioiden palvelukseen toimiasemaa ja tehtäviä lukuunottamatta entisin oikeuksin ja velvoittein. Määrärahojen vähentymisestä johtuen jatkossa ei kuitenkaan olisi mahdollista turvata koko aikaisemman henkilöstön asemaa.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lakiehdotuksessa on keskeisimmät metsäkeskuksia ja kehittämiskeskusta koskevat säännökset. Useat näistä, kuten esimerkiksi organisaatioiden tehtäviä, viranomastehtävien ja muiden tehtävien eriyttämistä sekä johtokuntia koskevat säännökset, edellyttävät tarkempien säännösten antamista asetuksella. Alemmanasteisia määräyksiä annettaisiin muun muassa alueellisten metsäkeskusten lukumäärästä ja toimialueista, joita koskeva toimivalta kuuluisi ehdotukseen sisältyvän valtuutuksen perusteella valtioneuvostolle. Valtioneuvosto päättäisi myös organisaatiomuutokseen liittyvistä omaisuus- ja velvoitejärjestelyistä. Maa- ja metsätalousministeriö antaisi metsäkeskusten ja kehittä-

tämiskeskuksen suoritteista perittäviä maksuja koskevan päätöksen sekä päättäisi metsälautakuntien palveluksessa olevan henkilöstön sijoittamisesta metsäkeskuksiin.

3. Voimaantulo

Esitys liittyy valtion vuoden 1996 talousar-

vioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1996.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Organisaatioiden yleistehtävä

Metsien kestävää hoitoa ja käyttöä, niiden monimuotoisuuden säilyttämistä sekä metsätalouden muuta edistämistä koskevia tehtäviä hoitavat alueelliset metsäkeskukset ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio (kehittämiskeskus).

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen edistämistehtävien lisäksi metsäkeskukset valvovat metsätaloutta koskevien lakien noudattamista ja hoitavat muita viranomaistehtäviä sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään. Viranomaistehtävät eivät kuulu kehittämiskeskuksen tehtäväalueeseen.

2 §

Metsäkeskukset

Metsäkeskuksille kuuluvista metsätalouden edistämistehtävistä säädetään tarkemmin asetuksella. Viranomaistehtäviä koskevat säännökset sisältyvät asianomaisiin erityislakeihin ja niiden nojalla annettaviin alemmanasteisiin säädöksiin ja määräyksiin. Metsäkeskukset suorittavat lisäksi ne tehtävät, jotka maa- ja metsätalousministeriö niille antaa.

Metsäkeskusten lukumäärän, toimialueet, toimipaikat ja nimet määrää valtioneuvosto.

Kun valtioneuvosto päättää muuttaa metsäkeskusten lukumäärää tai toimialueita, sillä on oikeus määrätä asianomaisten metsäkeskusten varoja ja velkoja sekä sopimuksia ja muita sitoumuksia samoin kuin niistä johtuvia tai muita oikeuksia ja velvoitteita koskevista järjestelyistä niiden kesken. Valtioneuvostolla on

myös oikeus määrätä metsäkeskuksissa vireillä olevien hallintoasioiden ja henkilöstön siirroista asianomaisten metsäkeskusten kesken.

Metsäkeskuksista vähintään yksi on pääasiallisesti ruotsinkielisiä alueita varten.

3 §

Kehittämiskeskus

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio on metsätalouden kehittämis- ja asiantuntijaorganisaatio, joka hoitaa sille kuuluvia tehtäviä tekemällä metsätaloutta koskevia esityksiä ja aloitteita sekä tuottamalla metsätaloudellisia kehittämis- ja asiantuntijapalveluja maa- ja metsätalousministeriölle, metsäkeskuksille ja muille tahoille sekä suorittamalla ne tehtävät, jotka maa- ja metsätalousministeriö, 1 §:n 2 momentissa säädetty tehtäväaluearajaus huomioon ottaen, sille antaa. Kehittämiskeskus hoitaa myös metsäkeskusten hallinnollisia palvelutehtäviä.

Kehittämiskeskuksen tehtävistä säädetään tarkemmin asetuksella.

Kehittämiskeskuksessa on ruotsinkielinen yksikkö.

4 §

Ohjaus ja valvonta

Metsäkeskukset ja kehittämiskeskus ovat maa- ja metsätalousministeriön ohjauksen ja valvonnan alaisia.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa kehittämiskeskukselle metsäkeskusten ohjaustehtäviä muissa kuin viranomaistehtävissä.

5 §

Tehtävien eriyttäminen

Metsäkeskukselle kuuluvien sellaisten viranomaistehtävien hoito, joissa on kysymys yksityistä kansalaista tai yhteisöä yksittäisessä asiassa välittömästi koskevasta päätöksenteosta, eriytetään edistämistehtävien hoidosta siten, ettei toimihenkilö, joka ratkaisee tällaiset asiat, osallistu muiden kuin viranomaistehtävien hoitoon. Tehtävien hoidon eriyttämisestä säädetään tarkemmin asetuksella.

Edellä 1 momentissa eriytettäviksi tarkoitettujen viranomaistehtävien hoito ei kuulu metsäkeskuksen johtokunnan eikä johtajan tehtäväalueeseen.

Edellä 1 momentissa eriytettäviksi tarkoitettuja viranomaisasioita ratkaiseva toimihenkilö ei ole tässä ratkaisutoiminnassaan metsäkeskuksen johtokunnan eikä johtajan alainen.

6 §

Oikeuskelpoisuus ja oikeustoimikelpoisuus

Metsäkeskukset ja kehittämiskeskus voivat saada nimiinsä oikeuksia ja tehdä sitoumuksia sekä hakea, kantaa ja vastata tuomioistuimissa ja muiden viranomaisten luona.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen metsäkeskukset ja kehittämiskeskus eivät saa antaa sitoumuksia liiketoimintaa harjoittavan yhteisön puolesta eivätkä rahoittaa tällaisen yhteisön toimintaa ilman eduskunnan valtion talousarvion yhteydessä myöntämää valtuutusta ja maa- ja metsätalousministeriön erikseen antamaa lupaa.

7 §

Elinkeinonharjoittaminen

Metsäkeskus ja kehittämiskeskus eivät saa harjoittaa elinkeinotoimintaa, joka ei liity niiden tarkoituksen toteuttamiseen. Metsäkeskukset ja kehittämiskeskus eivät myöskään saa harjoittaa elinkeinotoimintaa, joka voi vaarantaa niiden lakisääteisten tehtävien hoitamista tai sen puolueettomuutta.

8 §

Virkavastuu ja viranomaistehtävissä noudatettava menettely

Metsäkeskusten ja kehittämiskeskuksen johtokuntien jäsenet ja toimihenkilöt toimivat

virkamiehen vastuulla varojen käytössä sekä metsäkeskusten johtokuntien jäsenet ja toimihenkilöt lisäksi hoitaessaan metsäkeskukselle kuuluvia viranomaistehtäviä.

Kun metsäkeskukset hoitavat niille säädettyjä tai määrättyjä viranomaistehtäviä, niiden on noudatettava, mitä hallintomenettelylaissa (598/82), tiedoksiannosta hallintoasioissa annettussa laissa (232/66), yleisten asiakirjain julkisuudesta annetussa laissa (83/51), asiakirjain lähettämisestä annetussa laissa (74/54) ja kieli-laissa (148/22) säädetään.

9 §

Metsäkeskuksen johtokunta

Metsäkeskuksella on johtokunta, johon kuuluu seitsemän jäsentä. Kullakin jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen, jota koskevat samat säännökset kuin jäsentäkin. Johtokunnan asettaa maa- ja metsätalousministeriö neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan.

Johtokunnan jäsenten tulee edustaa metsäkeskuksen toimialueen metsänomistajia ja muuta metsäkeskuksen toiminnan kannalta keskeistä asiantuntemusta.

Johtokunnan tehtävistä, asettamisesta ja muista johtokuntaa koskevista tarpeellisista asioista säädetään tarkemmin asetuksella.

10 §

Kehittämiskeskuksen johtokunta

Kehittämiskeskuksella on johtokunta, johon kuuluu seitsemän jäsentä. Kullakin jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen, jota koskevat samat säännökset kuin jäsentäkin. Kehittämiskeskuksen johtaja on johtokunnan jäsen. Hänen varajäsenensä on hänen sijaisekseen määrätty toimihenkilö. Johtokunnan asettaa maa- ja metsätalousministeriö neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan.

Johtokunnan jäsenten tulee edustaa kehittämiskeskuksen toiminnan kannalta keskeistä asiantuntemusta. Johtokunnan jäsenistä kolmen tulee edustaa metsäkeskuksia. Metsäkeskusten edustajat tulee nimittää metsäkeskusten ehdottamista henkilöistä siten, että yksi jäsenistä nimitetään pääasiallisesti ruotsinkielisiä alueita varten olevan metsäkeskuksen ehdotuksesta.

Johtokunnan tehtävistä, asettamisesta ja muista johtokuntaa koskevista tarpeellisista asioista säädetään tarkemmin asetuksella.

11 §

Toiminnan rahoitus

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, jonka puitteissa metsäkeskuksille ja kehittämiskeskukselle myönnetään valtionapua niille säädetyistä tai määrätyistä tehtävistä aiheutuviin toimintamenoihin ja maa- ja metsätalousministeriön hyväksymiin sijoitusmenoihin.

Valtionavun myöntämisestä, maksamisesta ja lopullisen määrän vahvistamisesta sekä käyttöä koskevista määräyksistä ja käytön valvonasta säädetään tarkemmin asetuksella ja asetuksella annetun valtuuden perusteella valtioneuvoston päätöksellä.

12 §

Suoritteista perittävät maksut

Metsäkeskukset ja kehittämiskeskus perivät suoritteistaan maksuja. Suoritteiden maksullisuuden ja maksujen määräytymisen yleisten perusteiden osalta noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaissa (150/92) säädetään.

Poiketen siitä, mitä valtion maksuperustelaissa säädetään, liiketaloudellisin perustein hinnoitelluista suoritteista perittäviä maksuja voidaan alentaa, jos se on metsätalouden edistämisen, alueellisten seikkojen tai muun erityisen syyn vuoksi tarkoituksenmukaista. Maksujen alentamiseen voidaan käyttää metsäkeskuksille ja kehittämiskeskukselle valtion talousarviossa osoitettua valtionapua ja niiden saamia muita tuloja.

13 §

Kirjanpito ja tilintarkastus

Metsäkeskusten ja kehittämiskeskuksen tilinpidossa noudatetaan soveltuvin osin, mitä kirjanpitolaisissa (655/73) säädetään.

Hallinnon ja tilien tarkastamista varten metsäkeskuksilla ja kehittämiskeskuksella on tilintarkastaja, jonka on oltava vähintään kauppa-kamarin hyväksymä tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö tai julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunnan hyväksymä tilintarkastaja. Tilintarkastajan määrää maa- ja metsätalousministeriö neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan.

Tilintarkastajan tehtävistä ja muista tilintarkastajaa koskevista tarpeellisista asioista säädetään tarkemmin asetuksella.

Metsäkeskukset ja kehittämiskeskus ovat valtion tilintarkastajien ja valtiontalouden tarkastusviraston valvonnan ja tarkastuksen alaisia.

14 §

Eläkerahasto

Metsäkeskukset ja kehittämiskeskus voivat palveluksessaan olevan henkilöstön ja näiden omaisten eläketurvan järjestämistä varten perustaa rahastoja. Näissä rahastoissa voi olla jäseninä myös muita metsätalouden piirissä työskenteleviä työnantajia.

Maa- ja metsätalousministeriö vahvistaa 1 momentissa tarkoitetuista rahastoista maksettavien eläke-etujen perusteet rahastoissa jäseninä olevien esityksestä.

15 §

Katselmustoimikunta

Kunkin metsäkeskuksen toimialueella on katselmustoimikunta, joka suorittaa sille erikseen laissa tai asetuksessa säädetyt tehtävät.

Katselmustoimikuntaa varten on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä tarpeellinen määrä asianomaista metsäkeskusta ja metsänomistajia edustavia jäseniä.

Katselmustoimikunta toimii kolmijäsenisenä puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan sekä metsäkeskusta edustavan jäsenen ja metsänomistajia edustavan jäsenen ollessa läsnä. Katselmustoimikunnan jäsenet toimivat virkamiehen vastuulla. Metsänomistajalla on oikeus olla läsnä katselmustoimituksessa.

Katselmustoimikunnan toiminnasta sekä jäsenen valinnasta ja kelpoisuusehdoista säädetään tarkemmin asetuksella.

16 §

Metsäsuunnitelman luottamuksellisuus

Metsäkeskus ja kehittämiskeskus eivät saa antaa metsäsuunnitelmaan sisältyviä tilakohtaisia tietoja ulkopuolisille ilman tilan omistajan suostumusta, ellei asiasta toisin säädetä.

17 §

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Tällä lailla kumotaan metsäkeskuksista ja

metsälautakunnista 8 päivänä helmikuuta 1991 annettu laki (265/91).

Tämän lain tullessa voimaan Metsäkeskus Tapio ja Skogscentralen Skogskultur yhdistyvät Metsätalouden kehittämiskeskus Tapioksi, joka jatkaa niiden toimintaa tämän lain mukaisesti. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiolle siirtyvät kaikki yhdistyvien organisaatioiden varat ja velat sekä sopimukset ja muut sitoumukset samoin kuin niistä johtuvat tai muut oikeudet ja velvoitteet. Metsäkeskus Tapiossa ja Skogscentralen Skogskulturissa vireillä olevat säädöksiin perustuvat hallintoasiat siirtyvät tämän lain voimaan tullessa maa- ja metsätalousministeriön käsiteltäviksi.

Tämän lain tullessa voimaan metsälautakunnat muodostetaan niiden toimintaa jatkaviksi metsäkeskuksiksi siten kuin valtioneuvosto päätöksellään määrää. Metsäkeskuksille siirtyvät kaikki metsälautakuntien varat ja velat sekä sopimukset ja muut sitoumukset samoin kuin niistä johtuvat tai muut oikeudet ja velvoitteet siten kuin valtioneuvosto määrää. Metsäkeskuksille siirtyvät myös metsälauta-

kunnissa vireillä olevat hallintoasiat siten kuin valtioneuvosto määrää.

Tämän lain tullessa voimaan siirtyy Metsäkeskus Tapion ja Skogscentralen Skogskulturin palveluksessa oleva henkilöstö Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion henkilöstöksi sekä metsälautakuntien palveluksessa oleva henkilöstö metsäkeskusten henkilöstöksi toimiase-
maa ja tehtäviä lukuunottamatta entisin etuuksin ja velvoittein, jollei tuotannollis-taloudellisista syistä muuta johdu. Maa- ja metsätalousministeriö päättää metsälautakuntien henkilöstön sijoittamisesta metsäkeskuksiin.

Mitä metsälautakunnista muualla säädetään, koskee tämän lain voimaan tultua metsäkeskuksia.

Kun metsäkeskusten ja kehittämiskeskuksen johtokunnat asetetaan ja tilintarkastajat määrätään ensimmäisen kerran, päättyy kumpienkin toimikausi vuoden 1999 lopussa.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 1995

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri Antti Kalliomäki

